

Област Смолян

- ▶ Население (2023)
- ▶ Територия (кв.км)
- ▶ Брой на населените места
- ▶ Дял на населението в градовете (%)

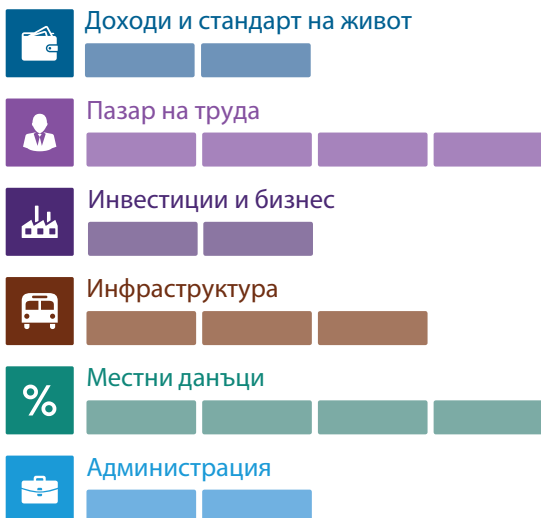
92 107
3193
240
57,3

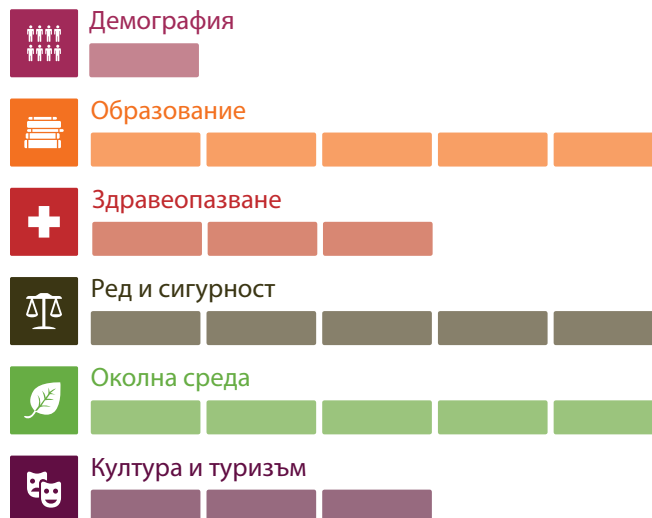
Брутният вътрешен продукт, заплатите и пенсиите в област Смолян продължават да се увеличават. Нивото на бедност намалява. Заетостта и безработицата се повишават, като и двата показателя остават сравнително неблагоприятни. Наблюдава се подобрение на бизнес и инвестиционната активност. В областта липсват железопътни линии, автомагистрала и първокласни пътища. Местните данъци са сравнително ниски. Смолян е сред трите области с най-нисък дял на собствените от общите приходи на общините и е на второ място с най-слабо покритие на общинските разходи с местни приходи.

Населението на областта е сред най-застаряващите в страната. Смолян продължава да бъде една от областите с най-добри образователни резултати. Здравноосигурителната система на практика обхваща цялото население на областта. Натовареността на местните съдилища е сравнително слаба, което се отразява на бързината на правосъдието. Смолян е областта с най-малко регистрирани престъпления. Нареща се на първо място и по най-висок дял на горската територия и най-нисък на нарушената територия. Интензитетът на културния живот остава слаб, но туризмът е силно застъпен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■■■

Доходи и стандарт на живот ■■■

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Смолян продължава да се повишава и през 2022 г., достигайки 16,4 хил. лева. Заплатите и пенсиите също нарастват, но с по-нисък от средния темп. Средната годишна брутна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение достига 14,6 хил. лв., оставяйки под средните стойности в останалите области. Средната месечна пенсия пък е 761 лв. и е близо до средната за страната.

Коефициентът на Джини за подоходното неравенство се свива и е значително по-нисък от средния за 2023 година. Нивото на бедност в областта също намалява рязко – наполовина спрямо предходната година. През 2023 г. делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, достига 14,7% (при 20,6% в страната).

Пазар на труда ■■■■■

Делът на населението в трудоспособна възраст в област Смолян продължава да намалява и е по-нисък от средния за страната – 56,0% в областта при 58,5% в страната през 2023 година. Заетостта и безработицата нарастват едновременно, като и двата показателя остават по-неблагоприятни от средните за страната. Коефициентът на заетост е 74,7% (при 76,2% в страната), а този на безработицата – 10,2% (при 5,3% в страната).

Образователният статус на работната сила в областта се запазва сравнително добър. През 2023 г. делът на населението между 25 и 64 години с основно и по-ниско образование е 13% (при 15% в страната), а хората с висше образование са 25% (при 31% в страната).

Инвестиции и бизнес ■■■

Подемът при местната бизнес и инвестиционна активност продължава и през 2022 г., но представянето на областта като цяло остава незадоволително. Броят на нефинансовите предприятия в областта е 61 на хиляда души от населението (при 70 на хиляда души в страната). Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи на човек от населението се повишават до 3,1 хил. лв., а преките чуждестранни инвестиции – до 866 евро на човек. Произведената продукция нараства до 69,7 хил. лв. на нает и все още е една от най-ниските в страната. По-малко от средните са и разходите за научноизследователска и развойна дейност на човек от населението, а делът на приходите от износ в нетните приходи от продажби намалява леко до 20% (при 29% в страната).

Усвояването на европейски средства в област Смолян е сравнително добро. Към 30 юни 2024 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми е 3,8 хил. лв. на човек от населението (при 3,2 хил. лв. в

страната). Най-много средства в областта усвоява община Смолян.

Инфраструктура ■■■■■

Географското местоположение на Смолян като гранична област и планинският характер на територията обуславят и сравнително по-слабото развитие на инфраструктурата. В областта липсват железопътни линии, автомагистрала и първокласни пътища. Гъстотата на пътната мрежа остава под средната. Качеството на пътната настилка е сравнително високо и през 2023 г., като делът на пътищата в добро състояние достига 58% (при 40% за страната).

Достъпът на домакинствата до интернет намалява, но остава около средния за страната.

През 2022 г. в област Смолян 71% от населението живеят в селища с обществена канализация (при 75% в страната). Свързването на канализационните мрежи с пречиствателни станции за отпадъчни води обаче изостава по-чувствително – покритието е 45% от населението в областта (при 67% за страната).

% Местни данъци ■■■■■

Смолян е сред областите със сравнително ниски местни данъци и през 2024 година. Най-големи разлики спрямо средните за страната нива се наблюдават при търговията на дребно и при превозните средства. През 2023 г. усредненото ниво на данъка върху търговията на дребно в общините в област Смолян е 8,02 лв. на кв. м (при 13,09 лв. на кв. м в страната). Размерът на ставката върху превозните средства и леките автомобили е 1,38 лв. на kW (при 1,56 лв. на kW в страната). От разглежданите данъци по-високи са ставките при облагането на недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица.

В рамките на областта най-ниски са средните данъци в община Борино, а най-високи – в община Доспат.

Администрация ■■■

Самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство и за предоставянето на административни услуги на „едно гише“ продължават да нарастват, но остават под средните и през 2024 година. Оценката за прозрачността в работата на органите на местното самоуправление също остава под средната – 63,4% в областта при 69,3% в страната.

Смолян е сред трите области с най-нисък дял на собствениците от общите приходи на общините (16% при 27% в страната) и на второ място (само преди област Търговище) с най-ниско покритие на общинските разходи с местни приходи – 48% при 74% в страната.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■■

Демография ■■

Населението в Смолян е сред най-застаряващите в страната и демографската картина поставя областта сред трите с най-лоши показатели (преди областите Видин и Габрово). Както естественият, така и механичният прираст са силно отрицателни и през 2023 година. Коефициентът на естествен прираст е $-11,8\text{‰}$ (при $-6,8\text{‰}$ в страната). Коефициентът на механичен прираст за поредна година е най-ниският в страната със стойност от $-1,6\text{‰}$.

Смолян е и областта с най-малко на брой деца. Делът на децата до 4-годишна възраст е $2,9\%$ (при $4,5\%$ в страната), а този на населението над 65 години – $28,9\%$ (при $23,8\%$ в страната).

Гъстотата на населението остава около средната за страната – 1217 души на кв. км в областта при 1221 души на кв. км в страната.

Образование ■■■■■

Област Смолян продължава да бъде една от областите с най-добри образователни показатели (веднага след столицата и област Варна). Областта държи първото място по дял на децата в детските градини – 97% (при средно 88% в страната) през 2023 година. Нетният коефициент на записване на населението в V–VII клас също е най-високият в страната (95% при средно 90% на национално ниво), а този на второгодниците – най-ниският ($0,3\%$ при $1,2\%$ в страната). Индексът на съответствие между професионалното образование и профила на местната икономика обаче е нисък – $34,8$ т. (при $53,1$ т. в страната). Основната причина за това е слабият интерес към специалности, свързани с преработващата промишленост, за сметка на относително голям брой учащи в ИКТ специалности.

Представянето на учениците от областта продължава да е много по-добро от средното в страната и през 2024 година. Средният успех на националното външно оценяване след VII клас по математика е $44,3$ т. (при $42,9$ т. в страната). Оценката на матурата по български език и литература е „Добър“ $4,48$ (при „Добър“ $4,30$ в страната), което нарежда областта на второ място (след столицата). Делът на слабите оценки пък е $4,1\%$ (при $8,7\%$ в страната) и също е на второто най-добро място.

Здравеопазване ■■■■

Здравноосигурителната система на практика обхваща цялото население на областта. Средната продължителност на живота е сред най-високите в страната, а коефициентът на детска смъртност – сред по-ниските през 2023 година. Достъпът до общопрактикуващи лекари е на сравнително високо ниво, но все още броят на специалистите е значително по-нисък от средния за страната.

Легловата база в многопрофилните болници е около средната – $6,0$ легла на хиляда души в областта при $6,1$ на хиляда

души в страната. Използваемостта на болничните легла обаче остава сравнително ниска – 48% (при 56% в страната). Около националното ниво е броят на аптеките спрямо населението.

Ред и сигурност ■■■■■■

Смолян е първенец в категорията, оценяваща реда и сигурността. Натовареността на местните съдилища е сравнително слаба, което се отразява на бързината на правосъдието. Делът на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок, е най-високият в страната – 98% (при 91% в страната). Този на административните дела – 88% (при 72% в страната), а на гражданските – 84% (при 65% в страната) през 2023 година.

Смолян е и областта с най-малко престъпления. Регистрираните престъпления срещу личността и собствеността са $5,0$ на хиляда души (при $11,3$ на хиляда души в страната), а разкриваемостта им е висока – 63% (при 53% в страната). Относителният брой на полицаите също е сравнително висок – $5,2$ на хиляда души (при $4,2$ на хиляда души в страната).

Околна среда ■■■■■■

Областта е с най-добро представяне в страната по индикаторите, оценяващи околната среда. Именно Смолян е областта с най-висок дял на горската територия (71% при 33% в страната) и с най-малко нарушена територия ($0,1\%$ при $0,4\%$ в страната) през 2023 година. Нуждата от охлаждане в областта също е най-ниска.

Образуваните битови отпадъци в областта са сравнително малко – 355 кг на човек годишно (при 488 кг на човек за страната), но и делът на предадените за третиране и рециклиране отпадъци е нисък, въпреки че се повишава до 66% (при 76% в страната) през 2022 година.

Инсталираните ВЕИ мощности са почти тройно над средните за страната спрямо населението.

Култура и туризъм ■■■■

Културният живот в областта не е особено интензивен и през 2023 г., въпреки че при всички разглеждани индикатори има подобрение. Посещенията на кината достигат 169 на хиляда души (при 684 на хиляда души в страната), тези в театрите – 177 на хиляда души (при 349 на хиляда души в страната), а в музеите – 470 на хиляда души (при 770 на хиляда души в страната). Местните библиотеки привличат 183 посещения на хиляда души (при 679 на хиляда души в страната).

Туризмът в областта обаче е силно застъпен и през 2023 година. Броят на леглата в местата за настаняване е 130 на хиляда души и остава четвъртият най-висок относителен брой след този в крайморските области (Бургас, Добрич, Варна). Броят на реализираните нощувки в областта също е висок, като я подрежда на четвърто място с 8773 на хиляда души.

Ключови показатели за област Смолян

Индикатори на икономическото развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	12 609	16 425	n.a.	25 956
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	13 379	14 633	n.a.	21 242
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	23,0	28,7	14,7	20,6
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	57,7	56,5	56,0	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	69,4	72,0	74,7	76,2
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	8,6	10,0	10,2	5,3
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	12,9	13,0	13,0	14,8
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	24,3	24,3	24,9	30,5
Произведена продукция (лв./нает)	56 906	69 691	n.a.	122 377
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	2714	3086	n.a.	4257
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	692	866	n.a.	4544
Дял на населението в селища с обществена канализация (%)	72,9	71,3	n.a.	75,0
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	50,1	56,5	57,6	40,4
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	52,3	43,6	47,9	74,1
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	66,9	66,9	63,4	69,3

Индикатори на социалното развитие	2021	2022	2023	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	-14,7	-11,8	-6,8
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	-4,5	-1,6	6,4
Среден успех от матурите по БЕЛ**	4,12	4,09	4,48	4,30
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	39,4	37,6	44,3	42,9
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	91,8	95,7	94,6	89,9
Средна продължителност на живота (години)***	74,0	73,4	73,8	73,5
Дял на здравноосигурените лица (%)	97,5	100,0	100,0	95,0
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1552	1450	1472	1701
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	4,3	5,1	5,0	11,3
Дял на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок (%)	95	95	98	91
Използвана питейна вода от домакинствата от Вик (литър/човек/ден)	84	85	n.a.	103
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	349	355	n.a.	488
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	52	66	n.a.	76
Посещения в кината на хиляда души от населението	95	137	169	684
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	6045	7993	8773	4167

* Данните за 2023 г. са включени в изследването от 2024 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2023/2024 година, а матурите са проведени през 2024 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.